

Türk Kütüphanecilik Tarihi ve Önemli Kütüphanelerimiz

Turkish Librarianship History and Our Important Libraries

Hakan ANAMERİÇ*

ÖZ

59. Kütüphane Haftası nedeniyle TRT Radyo 1’de yayınlanan “Gecenin İçinden” adlı programda Türk Kütüphaneciliğinin tarihi, önemli örnekleri, kütüphanelerin sosyo-kültürel ve akademik hayattaki yeri ve önemi ile gelecekte kitap ve kütüphanenin bilginin toplumsallaşmasındaki rolü üzerine yöneltilen sorulara verilen cevaplardan oluşan söyleşidir.

Anahtar Sözcükler: 59. Kütüphane Haftası; Türk Kütüphanecilik Tarihi; antik kütüphaneler; Selçuklu kütüphaneleri; Osmanlı vakıf kütüphaneleri; halk kütüphaneleri; milli kütüphane; ihtisas kütüphaneleri.

ABSTRACT

In the program called “Gecenin İçinden” broadcast on TRT Radio 1 due to the 59th Library Week, the interview consists of the answers to the questions posed on the history of Turkish Librarianship, important examples, the place and importance of libraries in socio-cultural and academic life, and the role of books and libraries in the socialization of knowledge in the future.

Keywords: 59th Library Week; Turkish Library History; ancient libraries; Seljukian libraries; Ottoman foundation libraries; public libraries; national library; research libraries.

* Prof. Dr. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. Ankara, Türkiye. E-posta: anameric@ankara.edu.tr
Prof. Dr. Ankara University, Faculty of Language and History-Geography, Department of Information and Records Management. Ankara, Türkiye.
Email: anameric@ankara.edu.tr

Giriş

Türk Kütüphaneciler Derneği'nin girişimleri ile ilk kez 23-29 Kasım 1964'te kütüphanecilik ve enformasyon bilimleri camiasında kutlanmaya başlayan Kütüphane Haftası, 6.3.1982 tarih ve 17625 sayılı T. C. Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Kütüphane Haftasını Kutlama Yönetmeliği" ile belirli gün ve haftalar arasında yerini alarak bir "tema" ışığında kütüphane ve kütüphaneciliğin tüm bileşenleri ile yurt genelinde daha geniş bir katılımla kutlanmaya devam etmiştir. Bildiriler, paneller, söyleşiler, ziyaretler, sosyal ve kültürel etkinlikler ile kutlanan haftada; meslek, meslekî eğitim ve kütüphane kurumunun gündemdeki gelişmeleri ve sorunları hemen her yönüyle öğrenci, akademisyen, uygulamacı ve diğer ilgililerce konuşulup tartışılmış kararlar, öneriler ve dilekler ilgili kurum ve kuruluşlara iletilmiştir. Haftanın etkinlikleri basın - yayın kuruluşlarınca da ilgi görmüş, pek çok yerel ve ulusal gazete ile dergi haftayı konu edinen fıkralar (köşe yazısı), röportajlar, haberler ve duyurular yayımlamıştır. Hafta kutlamalarındaki dikkat çekici bir diğer özellik, radyonun kitle iletişimindeki etkisinden faydalanılmış olmasıdır. 23 Kasım 1964'te ilk defa düzenlenen Kütüphane Haftası kutlamalarının ilk gününde Ankara Radyosu'nda da bir program yapılmıştır.¹ O günden beri Kütüphane Haftası radyo, televizyon ve internet üzerinden yayınlanan gerek özel temalı gerekse kutlamalara yer veren sayısız program ve yapım aracılığıyla halkla buluşmuştur. Aşağıda deşifre edilmiş metni bulunan söyleşi, ilk kutlanmaya başlandığı 1964 yılından beri Kütüphane Haftası'nı dinleyicilerle buluşturan TRT radyolarının 59. Kütüphane Haftası münasebetiyle TRT Radyo 1'in en eski programı² olan Gecenin İçinden'de "Türk Kütüphanecilik Tarihi ve Önemli Kütüphanelerimiz" temasıyla gerçekleştirilmiştir.

Söyleşi Metni

Tayfun Ünlü (TÜ): İlk kuruluşu M.Ö. 2400'lere dayanan kütüphaneler hiç kuşkusuz hepimizin hayatında iz bırakan mekânlardan... Eğitim hayatımız boyunca ödev ya da araştırma için uğradığımız kütüphaneler birçoğumuz için bilginin kaynağı... 1964 yılından günümüze kadar Mart ayının son haftası "Kütüphane Haftası" olarak çeşitli etkinliklerle kutlanıyor. "Gecenin İçinden" programının bu geceki ilk konuğu Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hakan Anameriç ile bu konuda sohbet edeceğiz. Hakan Bey yayınıma hoş geldiniz.

Hakan Anameriç (HA): Hoş bulduk Tayfun Bey.

TÜ: Sohbetimizin en başında dinleyenlerimize kendinizi tanıtabilir misiniz?

HA: Elbette, [Ankara Üniversitesi] Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nde yaklaşık 20 yıldır arşivcilik, yazma eserler ve kitapdışı materyaller konularında akademik çalışmalar yapıyorum. Lisansüstü eğitimimi de yine aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamladım, çalışmalarımıza devam ediyoruz.

TÜ: Sizinle tanıştığımıza çok memnun olduk öncelikle.

HA: Ben de memnun oldum.

TÜ: Yazının keşfiyle beraber kitapların oluşturulması, insanların hayatına girmesi, onların muhafazası uzun bir tarihi yolculuk... Özellikle matbaanın icadından önce kitapların ulaşabilir olmasının zorluğu onların muhafazasını ve paylaşımını çok önemli kılmış. Hakan Bey, ilk kütüphaneler bu zorluklara rağmen nasıl kurulmuş? Dinleyenlerimize kütüphanenin nasıl doğduğunu anlatabilir misiniz?

1 Bakınız; TK Yayın Kurulu, "Kütüphane Haftası", *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni* 13 (3-4): 79-83, 1964.

2 Bakınız; Serhan Sevin, "TRT Radyo'nun Yarım Asırlık Çınarı: Gecenin İçinden" (30.04.2020). 17.5.2023 tarihinde <https://www.trthaber.com/haber/kultur-sanat/trt-radyonun-yarim-asirlik-cinari-gecenin-icinden-480525.html> adresinden erişildi.

HA: Tabii ki, kütüphaneler birçok açıdan farklı bilimlere konu olmuş birer mimari yapı ve kültür merkezi. Sizin de belirttiğiniz gibi 2400-2500 yıllık geçmişi var. Papirüs ve parşömen kitapların bulunduğu ve belirgin mimari yapıları olan kütüphanelerin -tabii bu geçmişten bahsediyoruz- bunların en bilinenleri İskenderiye, Bergama, Efes ve Salagassos'ta bulunanlar. Bu örnekler, bizlerin aşına olduğu kitap formatından farklı dermele-re sahip olan kütüphanelerdir. Matbaadan önce yani 15. yüzyılın ilk yarısına kadar kütüphane oluşturma süreci daha düzenli hale gelmeye başlıyor. Kütüphane denildiğinde görece kısıtlı/az sayıdaki kitapların -bunlara el yazması [kitap] diyoruz- bir arada tutulduğu, büyük oranda "bilim" yapmayı öğrenen ve öğretenlerin "bilgi" üretimine katkı sağlamak amacıyla kullandıkları -bunları tarihsel bir süzgeçten geçirirsek şu şekilde sıralayabiliriz; özellikle Yunanlı filozof ve yöneticiler, Romalı şair, edip, yönetici ve soylular, Sasanî, Abbasî, Anadolu coğrafyasındaki Selçuklu ve Osmanlı aydın (münevver), yönetici ve hanedan üyelerinin- kimi zaman bulunulan statünün göstergesi olarak öne çıkan, genellikle eğitim kurumları içi veya yakınlarında oluşturulan bir sosyal, kültürel ve bilimsel kurum akıllara gelmelidir.

TÜ: Doğru.

HA: Bu açıdan değerlendirildiğinde kütüphaneler anılan dönemde bilginin üretildiği ve eğitim-öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği mekânların odağında bulunur. Nasıl doğdu sorusunun cevabı da kitapla doğru orantılıdır. Kütüphanelerin ortaya çıkışı "bilginin" kayıtlı olduğu; kâğıt, parşömen gibi hangi ortamın üzerine kaydedildiğinin çok önemli olmadığı, bilgiyi sistematik bir düzen içerisinde sunan söylendiğinde hepimizin akıllarında fiziki formu oluşan kitaplarla birliktedir. Elbette bunun için ilk kitaplara en azından hangi konularda yazıldıklarına değinmekte de fayda var.

TÜ: Evet, çok da ilginç bir bilgi bizim açımızdan bu! Doğru.

HA: [Bu konulara] Epistemolojik yani bilginin elde ediliş/çıkış kaynağından ele alarak bakacak olursak; önce dinî, bilimsel (ilmi), felsefî, sanatsal [sanat bilgisi] ve metafizik konularının işlendiği kitaplar kütüphanelerde yer almaya başlıyor. Bireyler ve toplumlar bunların tamamına gereksinim duyar ve daha doğru, yeterli, kapsayıcı bilgi için yenilerini üretirler, böylelikle yeni bilgi ve bunun somut hale dönüştürüldüğü kitap ortaya çıkıyor. Bunları da bir arada ancak kütüphanelerde bulabilir ve kullanabilirsiniz. Kütüphanelerin bellek aktarımı ve paylaşımı rolünü üstlendikleri böyle bir oluşum süreci olduğunu söylemek mümkündür.

TÜ: Peki konuyu biraz daha bize indirgeyelim. Çok zengin ve büyük bir kültürel mirasa sahibiz... Tarihimiz boyunca birçok ülke, millet, ırk, din ile beraber yaşamış, kader ortaklığı yapmışız... Kültürel etkileşimler, bilgi alış-verişleri her dönemde olmuş. Büyük Selçukludan, Osmanlıya ve günümüze kadar kütüphaneler de birçok tarihe şahitlik etmiş hatta bizzat kendisi tarih olmuş. Geçmişe, tarihe dönüp baktığımızda efendim, bu soruyu önemsiyoruz, en önemli kütüphanelerimiz hangileriydi? Bir ilk beş listesi yapsaydınız buraya hangi kütüphaneleri koyardınız?

HA: Bu sorunun cevaplanması biraz zor. O kadar çok [kütüphanemiz] var ki. Yaşadığımız topraklarda ve etkileşimde olduğumuz toplumlarla birçok kütüphane kurma hikâyemiz oldu. Ama tabii ki bir değerlendirme yapmakta fayda var. Bunu iki şekilde cevaplandırabiliriz. Anadolu coğrafyası ve mirasını sürdürdüğümüz medeniyetler açısından cevaplanırsa farklı, bizlerin Anadolu'yu yurt edinmemizden sonraki dönemde ise farklı cevapları olabilir. Anadolu'daki Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Beylikler dönemlerindeki kütüphanelerle ilgili [kütüphanelerimizde] birçok yazma eserde -bunların bazıları günümüz Türkçesine de çevrilerek yayın-

landı –örneğin Siyâsetnâme³, el-Muntazam fî Târîhi'l-Mülûk ve'l-Ümem⁴, el-Kâmil fî't-Târîh⁵ gibi- ve bunların incelenmesi sonucunda kaleme alınan çalışmalardan –örneğin Tarih-i Medeniyette Kütüphaneler⁶, önemli bir İngilizce kaynak olan The Medieval Library⁷, İslam Medeniyetinde Kütüphaneler⁸ ve Anadolu'da Türk Kütüphaneleri⁹ adlı çalışmalardan yola çıkıldığında bu dönem için kişi ve kurumlara ait kütüphanelerden ilk beş; Nizamü'l-mülk tarafından kurulan Nizamiye Medreselerinin kütüphaneleri, Sabur b. Erdeşir'in¹⁰ 10. yüzyılda oluşturduğu -Darü'l-ilm- Kütüphanesi, Sultan Sencer'in¹¹ özel kütüphanesi, Sadreddin Konevi¹² Kütüphanesi ve Kutlu Melek Hatun'un¹³ Konya'da Darü'l-huffaz adıyla da bilinen kütüphanesi. Osmanlı döneminde ise medrese, cami/küllüye, saray, müze, rasathane gibi farklı kurumlar ve amaçlar için kurulmuş çok daha fazla kütüphane hakkında bilgiye sahibiz. Burada sıralama yapmak zor ama naçizane sıralamam farklı özellikleri nedeniyle şu şekildedir; Fatih Kütüphanesi, dünyaca da bilinen Süleymaniye Kütüphanesi, Topkapı Sarayı Kütüphaneleri, Darülfünûn Kütüphanesi ve Rasadhâne-i 'Amire Kütüphanesi.

TÜ: Verdiginiz örnekler bakılınca Osmanlı'nın özellikle büyük başarılar elde ettiği yükseliş dönemlerindeki sultanların kütüphaneleri ağırlık ve önem kazanıyor gibi. Sizin değerlendirmelerinize göre tarih boyunca gelişme ve büyüme ile kütüphaneler arasında bir paralellik var gibi geldi bana aslına bakarsanız.

HA: Elbette, kütüphaneler aynı zamanda biliyorsunuz birer eğitim kurumu haline de geliyor. Çeşitli coğrafyalarda hüküm sürmüş bir devletin farklı dillerdeki, konulardaki ve farklı toplumlara ait eserleri bir araya toplaması ve bunları mümkün olduğu kadar eğitim kurumları içine de sokması, hem bir bilgi yayımı hem de bir yayın denetim politikasıdır. Yükseliş kütüphaneleri de etkilemiştir ancak 16, 17 ve özellikle de 18. yüzyılda çok sayıda kütüphane kurulduğunu biliyoruz.

TÜ: Cumhuriyetin ilanı ile birlikte başlatılan okuma-yazma seferberliği ile kütüphanelere olan ihtiyaç nasıl giderildi? Halkın kitaplara ulaşımı noktasında hangi çalışmalar yapıldı?

HA: Bu seferberliği destekleyici kütüphane kurma faaliyetlerini üç başlık altında toplamak mümkündür:

-
- 3 Arap, Fars, Hint ve Türk edebiyat ve tarihinde devlet adamlarının yöneticilik sanatına ve özelliklerine dair bilgiler veren eserlere verilen genel addir. Burada anılan eser, Nizâmü'l-mülk (Ebü' Ali Kıvâmüddin "Gıyâsüddevlle, Şemsülmille" Hasen b. Ali b. İshâk et-Tûsi, 1018-1092)'ün Siyerü'l-mülk olarak da bilinen Siyâsetnâme kitabıdır. Bakınız; Abdülkerim Özeydin, "Nizâmülmülk", *TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 33* içinde (194-196), İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 2017.
 - 4 Ebü'l-Ferec ibnü'l-Cevzi (Ebü'l-Ferec Cemâlüddin Abdurrahmân b. Ali b. Muhammed el-Bağdâdi, 1116-1201)'nin Kâinatın ve Hz. Âdem'in yaratılışından başlayıp H. 574 (1179) yılına kadar cereyan eden olayları hicretten itibaren kronolojik sırayla kaydeden, her yıla ait olayları anlattıktan sonra o yıl vefat eden önemli şahsiyetlerin hayat hikâyelerine de yer veren biyografi ağırlıklı tarih eseridir. Bakınız; Yusuf Şevki Yavuz ve Casim Avcı "İbnü'l-Cevzi (Ebu'l-Ferec)", *TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 20* içinde (543-549), İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 1999.
 - 5 İzzeddin ibnü'l-Esir (Ebü'l-Hasen İzzüddin Ali b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybâni el-Cezeri, 1160-1233)'in tarih kitabı. Bakınız; Abdülkerim Özeydin, "İzzeddin İbnü'l-Esir", *TDV İslam Ansiklopedisi Cilt 21* içinde (26-27), İstanbul: Türk Diyanet Vakfı Yayınları, 2000.
 - 6 Tahir Harimi Balcıoğlu (?-1952)'nin ilk baskısı 1931'de Balıkesir Vilayet Matbaası'nda yapılan kitabı.
 - 7 James Westfall Thompson (1869-1941), *The Medieval Library*, New York, NY., Hafner Publishing Company, 1957.
 - 8 İsmail E. Erünsal, "İslam Medeniyetinde Kütüphaneler". *Doğuştan Günümüze Büyük İslam Tarihi Cilt 14* içinde (211-307), Editör: Hakkı Dursun Yıldız. Konya: Akçağ Yayınları, 1990.
 - 9 Hacer Sibel Ünal, *Anadolu'daki Türk Kütüphaneleri*, İstanbul: İSAM Yayınları, 2012.
 - 10 (948-1025) Büveyhi Devleti'nde çeşitli kademelerde görev yapmış devlet adamı. Hayatı ve kütüphanesi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bakınız; Ahmet Güner, "Sâbûr b. Erdeşir ve Dârü'l-ilm'i". *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* (13-14, 2001): 65-92.
 - 11 (1086-1157) Ahmed Sencer veya Muizzeddin Ahmed Sencer olarak da bilinen 1118-1157 yılları arası Büyük Selçuklu Sultanı. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Osman Turan, "Selçuklular Tarihi ve Türk - İslam Medeniyeti", Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, 1965.
 - 12 (1208-1274) Anadolu Selçuklu Devleti döneminde yaşamış İranlı İslam bilgini ve mutasavvıf. Ayrıntılı bilgi için bakınız; Mustafa Can, "Sadreddin Konevi'nin Eserleri ve Kütüphanesi", *Selçuk Üniversitesi Selçuk Dergisi* (4, 1989): 113-127.
 - 13 Türk kütüphanecilik tarihinde kütüphane kuran ilk kadın olarak bilinen kadın. Bilgi için bakınız; Müjgan Cunbur, "Selçuklu Devri Konya Kütüphanesi", *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi* (1, 1986): 37-44.

- devletin toplumsal bilinci besleyici bilgi kaynaklarını içeren -milli, memleket, gazi, maarif, umumi kütüphane adı ile- kurduğu kütüphaneler. Bu kütüphanelerin kurulması 1924'ten itibaren başlar.
- çeşitli eğitim-öğretim ve kamu kurumları bünyesinde kurulan ve/veya bu kurumlara devredilen kütüphaneler/dermeler
- daha önce medrese, cami, han, zaviye, türbe gibi; kanunlarla faaliyetleri durdurulmuş olan kurumların, mübadele veya göçlerle terk edilmiş veya Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ne bırakılmış binaların kütüphanelerin bağlı olduğu kamu kurumlarına devredilmesi veya yeni kütüphane inşa edilmesi.

Bunun yanı sıra o dönem için ülkemizde yeni bir kütüphane türü olarak ortaya çıkan Halkevi ve Halk Odası Kütüphaneleri ile 1932'den itibaren kırsal kesimdeki vatandaşların eğitimine ve onların yaşayışlarını kolaylaştırılmasına yönelik kurulan Köy Enstitüleri kütüphaneleri ülkemizdeki okuma-yazma seferberliğinin desteklenmesinde önemli rol almıştır.

TÜ: Biraz önce sorduğum soruyu güncelleştireyim. Osmanlı dönemindeki yani Cumhuriyet öncesi dönemdeki en önemli kütüphaneleri saymanızı istemiştım. Çok aydınlatıcı ve güzel bir cevap verdiniz. Günümüze geldiğimizde... Çok değerli ve önemli kütüphanelerimiz var. Pek çok kamu kurum ve kuruluş ile üniversitelerin kendine has kütüphaneleri var. Bizlere günümüzdeki değerli, büyük kütüphaneler hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?

HA: Ülkemizde farklı amaçlar, kullanıcı kitlesi, derme özellikleri ve fiziksel yapılarıyla çok sayıda kütüphanemiz var. Halk, üniversite, özel kurum ve kişi, kamu kurumu bunların bazıları belirli bir konu üzerine odaklanmış bizlerin "ihtisas kütüphanesi" olarak adlandırdıkları türdendir. Bunları dinleyicilerimizle paylaşmaktan mutluluk duyarım tabii ki ayrıca ziyaret etmelerini ve kaynaklarından faydalanmalarını da dilerim. Hangileridir bunlar; Millî Kütüphane, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, Osmanlı döneminde kurulmuş ve günümüzde de faaliyetlerini sürdüren önemli kütüphanelerden biri olan Beyazıt Devlet Kütüphanesi -Kütübâne-i 'Umûmî-i 'Osmânî adıyla kurulmuştur- İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphaneleri, Bilkent Üniversitesi Kütüphanesi, ODTÜ Kütüphanesi, İzmir Millî Kütüphane, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı, Diyanet İşleri Başkanlığı Kütüphanesi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi ve dermesi ve kuruluş amacı ilginç bir kütüphane olan, Vitali Hakko Kreatif Endüstriler Kütüphanesi.

TÜ: Kütüphane yapısı itibarıyla devasa bir kitaplık gibi... Çok büyüğü bir yer... Her kitap farklı farklı dünyalara açılan pencere adeta... Bilginin ana kaynağı olmuş yüzyıllar boyunca kütüphaneler... Günümüzde gelişen teknoloji ile birlikte artık bilgiye ulaşmak çok kolaylaştı arama motorlarında merak ettiğiniz herhangi bir şeyi yazdığınızda pek çok bilgi önünüze dökülüyor ama daha önceleri o bilgiye ulaşmak için verilen çaba var, sanki o çaba bilgiyi daha mı değerli yapıyordu? Kütüphanelerden alınan bilgiler daha mı kıymetli ve işe yarardı? Bu konu neler söylemek istersiniz?

HA: Tabii ki teknoloji birçok kolaylık sağladı bizlere, doğrudur. Evet, bilgi hem değerli hem de yaşamsaldır. Kütüphaneler bu sıfatları taşıyan kaynakları barındırdıklarından tarihin her döneminde bunun bilincinde olan toplumlarca değer görmüşlerdir. Ayrıca şunu da belirtmekte fayda vardır ki kütüphanelerde sadece kitaplar yer almaz; süreli yayınlar, sözlük, katalog, dizin ve bibliyografya gibi danışma kaynakları, plak, harita, kaset, pul, kukla-maket, cd gibi kitap dışı materyal ile afiş, takvim, broşür gibi efemera dediğimiz kısa ömürlü geçici belgeler/yayınlar, elektronik kaynaklar ve kimi zaman da arşiv belgeleri de bulunur. Kütüphanelerden sadece basılı veya elektronik kitaplara erişmiyoruz. Kütüphaneler birçok kaynağı içeren özelliktedir. Bu çeşitlikteki bir dermedeki tüm kaynaklarda yer alan bilgi doğru, güvenilir veya yeterli denemez. Bunu ortaya çıkaracak ve düzeltecekler de kullanıcılar/okuyucular veya araştırmacılarıdır. Aslında işin güzelliği, orijinalliği ve bilgi üretiminin temelindeki amaç da budur. Her eser kendi içinde değerlidir, ama bu değer toplumsallaşması yani

daha geniş kitlelerde kabul görmesi üzerinde çalışılmasına, eleştirilmesine, doğrulanması, kabul görmesi kadar yanlışlanmasına da bağlıdır. Özetle bilgi de eskir, güncelliğini yitirir veya yanlışlanır. Bu aynı zamanda bilgi üretimi ve kütüphanelerdeki kaynaklarımızın zenginleşmesi için bir motivasyondur.

TÜ: Peki, yine benzer bir soru sorayım bu sefer farklı bir pencereden, kütüphanelerin geleceğine bakalım... Şimdi pek çok kitapevinde artık dijital araçlar da satılıyor ve kitabı internet üzerinden indirip (download edip) kitabın kendisini artık dijital olarak okuyabiliyorsunuz. Gelecekte kitapların yerini sanal ekranlar alır mı? Sizin bu konudaki kişisel görüşünüzü merak ediyoruz. Yoksa kâğıdına dokunarak o kitabın kokusunu dokusunu hissederek satırlarında arasında kaybolmaya devam edecek miyiz? Öngörüleriniz nedir bu konuda gelecekte nereye doğru evrilir bu?

HA: Ben bunun arasında kalmış biriyim. Elektroniği de basılıyı da kullanıyorum. Kâğıt kokusunu ve karıştırmayı da seviyorum, bununla ilgili bazı görüşlerim ve çalışmaları da var. Hatta bu konuyla [elektronik kitap] ilgili ilk bilimsel makalelerden birini Fatih Rukancı ile 2003'de yayınlamıştık. Şöyle bir değerlendirme yapabiliriz bu konuda; kütüphanelerin gelecekte de amaç, görev ve okuyucu kitlesinin değişeceğini pek düşünmüyorum. Kitabın üzerine kayıtlı olduğu ortam [kitap okuma davranışlarında] çok şey değiştirmeyecek. Değişme uğrayacak olan bilgiye/bilgi kaynaklarına erişim yöntemleri ve bunların kayıtlı olduğu ortamların değişimi olacaktır. Yani okuyucuların taleplerinin mekân ile ilgili değil orada yer alan ve iyi organize edilmiş kaynaklara ulaşmada değişim göstereceği kanaatindeyim. Bu bakımdan elektronik ortamı/içeriği destekliyorum.

TÜ: Yani kütüphaneyi fiziksel olarak ziyaret etmek yerine mesela aynı kütüphaneyi tamamen dijitalleştirsek ve internet üzerinden ulaşabilesek şeklinde mi yaklaşalım buna?

HA: Öyle olanlar da var, gerçekten ne çalışan ve ne de gerçek [fiziksel olarak kütüphaneyi kullanan] okuyucular var. Karşınızda bir bilgisayar ekranı kocaman bir kütüphane binlerce yayın, istediğinizi arıyor, okuyor, dinliyor ve seyrediyorsunuz. Sadece okuma değil, bu erişim yolları da mevcut. Bildiğiniz gibi engelli kullanıcılarımız/okuyucularımız da var, onlar da her zaman bu kitle içerisinde düşünülüyor. Elektronik ortamın, bu açılardan avantajları var. Bu elektronik içeriğin artışı önemli, elbette telif hakları ile ilgili düzenlemelerin göz ardı edilmemesi gerekir. Birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de yürürlükte olan telif hakları yasası hükümlerince okuyucularımız/dinleyicilerimiz her kaynağın elektroniğine erişebileceğimiz şeklinde bir düşünceye sahip olmalıyız. Akademik açıdan açık erişim olanakları, telif hakkı süresi dolmuş eserlerin elektronik kopyalarının kullanıma sunulması, kütüphane sitelerinden görsel-işitsel kaynakların daha yaygın olarak kullanıma ulaşılabilir olması kütüphane kullanımını sadece mekân olarak değiştirebilir, kütüphanenin aslını etkilemeyecektir. Kuşak farkı olgusu da gözden kaçırılmamalı, halk kütüphanelerini kullanan ciddi bir kitlenin olduğu unutulmamalı.

TÜ: Yani teknolojiyi kötülemeyeceğiz insanların dijital veya basılı kitaplar arasında kaybolmak istemelerini biraz da kendi tercihlerine bırakacağız. Önemli olan doğru bilgiye ulaşmak, asıl olan bu.

HA: Elbette ki, her iki olanağı da sağlayacağız, tercih okuyucularımız, kullanıcılarımız ve araştırmacılarımızın.

TÜ: Kütüphane Haftanız tüm dinleyenlerimizle beraber sizin de kutlu olsun Sayın Hakan Anameriç. Son olarak eklemek istedikleriniz varsa sizden dinleyebilir miyiz?

HA: Her birinin kendine has derme ve araştırmacı/okuyucu/ziyaretçi kitlesi olan kütüphane, arşiv ve müzelerin toplumun şekillenmesinde önemli rolleri olduğunu bilginin toplumsallaşmasına farklı açılardan katkıda bulduklarının dinleyicilerimizle tekrar paylaşmak isterim.

TÜ: Sonsuz teşekkür ediyoruz katıldığınız için programımıza çok kıymetliydi, çok değerliydi, çok güzeldi sağ olun.

HA: Bu fırsatı verdiğiniz için ben de TRT'ye ve yayında emeği geçen herkese teşekkür ederim. İyi geceler, iyi yayınlar dilerim.